

Kaimo pakto įgyvendinimas valstybėse narėse

Politikos apžvalga

2023 m. lapkričio mėn.

Turinys

1. Įvadas	1
2. Kodėl Kaimo paktas yra reikalingas?	2
3. Kaimo pakto sudedamosios dalys	3
3.1. Bendradarbiavimo su kaimo bendruomenėmis struktūros ir mechanizmai	3
3.2. Paskirtasis vyriausybės narys ir specialios tarnybos kaimo klausimams spręsti įvairiose politikos srityse	4
3.3. Gebėjimų stiprinimas ir tinklaveikos parama įvairiems suinteresuotiesiems subjektams	4
3.4. Į ateitį orientuotą viziją, kuri įgyvendinama pasitelkiant holistinę strategiją / veiksmų planą	5
3.5. Veiksmingas tinkamumo kaimo vietovėms užtikrinimas ir tinkamos duomenų sistemos	5
3.6. Tinkamos valdymo sistemos koordinavimui palengvinti	6
3.7. Mechanizmai, kuriais koordinuojamas lėšų paskirstymas ir užtikrinama sinergija	6

Šiame dokumente pateikiama tik jo autoriaus (-ių) informacija ir nuomonė, nebūtinai atitinkanti oficialią Europos Komisijos nuomonę. Komisija negarantuoja pateiktų duomenų tikslumo ir neatsako už tai, kaip gali būti panaudota šiame leidinyje pateikta informacija.

1. Įvadas

Šioje politikos apžvalgoje pateikiami pagrindiniai elementai arba sudedamosios dalys, kurių reikia norint sutelkti suinteresuotuosius subjektus dalyvauti Kaimo pakto veikloje ir skatinti suderintus veiksmus siekiant įgyvendinti ilgalaikės ES kaimo vietovių vizijos tikslus atsižvelgiant į konkrečias kiekvienos valstybės narės ar regiono aplinkybes. Joje taip pat pateikiama keletas pavyzdžių, kaip šie elementai įgyvendinami praktiškai. Šis leidinys visų pirma skirtas nacionalinio lygmens valdžios institucijoms (ir regionų lygmens valdžios institucijoms valstybėse narėse, kuriose regionų valdžios institucijos turi teisėkūros ar programavimo įgaliojimus), pilietinės visuomenės organizacijoms (visų pirma toms, kurios dalyvauja formuojant politiką ar ją propaguoja), tyrėjams, verslo organizacijoms ir kitiems kaimo politika suinteresuotiems subjektams.

Jei jums įdomu, kaip įgyvendinti Kaimo pakta savo šalyje ar regione, ši apžvalga yra skirta jums!

2. Kodėl Kaimo paktas yra reikalingas?

Kaip pabrėžė Europos Komisijos pirmininkė Ursula von der Leyen, kaimo vietovės yra **labai svarbios** europinei tapatybei ir gerovei. Jos taip pat atlieka svarbų vaidmenį sprendžiant pagrindinius socialinius ir su aplinka susijusius **iššūkius**. Siekiant, kad kaimo vietovės klestėtų, reikia **koordinuotų** įvairių subjektų ir suinteresuotųjų subjektų **pastangų** įvairiais valdymo lygmenimis.

2021 m. Europos Komisija po ilgų bendrų svarstymų ir konsultacijų su suinteresuotaisiais subjektais paskelbė komunikatą dėl **ilgalaikės ES**

kaimo vietovių vizijos (IKVV). Šiai vizijai įgyvendinti parengtas **ES kaimo vietovių veiksmų planas**, kuriame numatytos devynios pavyzdinės iniciatyvos, 15 lydimųjų veiksmų ir šeši **horizontalieji veiksmai**, atspindintys Komisijos įsipareigojimą iki 2040 m. užtikrinti stipresnes, atsparesnes, labiau sujungtas ir klestinčias kaimo vietoves. Vienas iš šių horizontaliųjų veiksmų yra pasiūlyti **Kaimo pakta** – mechanizmą, kuriuo būtų įtraukiami visi atitinkami suinteresuotieji subjektai bei valdymo lygmenys ir skatinami jų veiksmai, galintys padėti įgyvendinti ilgalaikę viziją.

Kaimo pakto tikslai

Stiprinti kaimo vietovių atstovų balsą ir skirti kaimo vietovėms daugiau dėmesio politikos darbotvarkėse

Tinklų kūrimas, bendradarbiavimas ir tarpusavio mokymasis

Įsipareigojimai veikti

2023 m. birželio mėn. Europos Komisija įsteigė **Kaimo pakto koordinavimo grupę**, kurią sudaro pagrindiniai kaimo suinteresuotieji subjektai ir kurios paskirtis – ateinančius trejus metus vadovauti Kaimo pakto procesui; jos veiklą koordinuoja Žemės ūkio ir kaimo plėtros generalinis direktoratas, o jam talkina Regioninės ir miestų politikos generalinis direktoratas. Komisija taip pat įsteigė **Kaimo pakto paramos biurą**, kurio paskirtis – skatinti pakto įgyvendinimą ir padėti bendruomenei siekti pakto tikslų įgyvendinant pagrindines užduotis. Šios užduotys apima renginių organizavimą, gerosios praktikos pavyzdžių rinkimą ir sklaidą, pastangų koordinavimą su kitais ES politikos tinklais, paramą Kaimo pakto bendruomenės platformai, žurnalo „Rural Vision“ (liet. „Kaimo vizija“), naujienlaiškio bei politikos apžvalgų rengimą, interneto svetainės ir socialinės žiniasklaidos kanalų tvarkymą. Visa ES lygmens veikla rengiama ir vykdoma aktyviai dalyvaujant suinteresuotiesiems subjektams. Tačiau, norint pasiekti rezultatų, **Kaimo paktas turi būti taikomas ne tik ES lygmeniu, bet ir pasiekti suinteresuotuosius subjektus nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis**. Nacionalinės, regionų ir vietos valdžios institucijos yra atsakingos už daugelį politikos veiksmų, darančių poveikį kaimo vietovėms, įskaitant sprendimus dėl ES lėšų panaudojimo. Kiti suinteresuotieji subjektai, pavyzdžiui, pilietinės visuomenės organizacijos, atlieka svarbų vaidmenį formuojant ir įgyvendinant politiką. Ilgalaikė vizija gali būti įgyvendinta tik jiems

aktyviai dalyvaujant ir įsitraukiant. Be to, gerovė ir pragyvenimo šaltiniai kaimo vietovėse, ypač tose, kuriose esama tam tikrų kliūčių, pavyzdžiui, kalnų, salų ar tarpvalstybiniuose regionuose, priklauso ne tik nuo subjektų, paprastai susijusių su žemės ūkiu ir kaimo plėtra. Tam tikrą vaidmenį taip pat atlieka valdžios institucijos (pvz., atsakingos už švietimą, sveikatą, transportą ir kitas paslaugas, energetiką, aplinką ar skaitmeninę infrastruktūrą), miestų politikos subjektai, įmonės ir tyrėjai.

Priklausomai nuo poreikių ir organizacinės kultūros visoje ES, kaimo pakts bandoma sudaryti įvairiais lygmenimis (nacionaliniu, regionų, vietos) ir įvairiomis formomis. Svarbu, kad **nė viena ES kaimo vietovė nebūtų palikta nuošalyje** ir kad visos ES kaimo vietovės galėtų pasinaudoti koordinuotomis pastangomis, kurios padėtų joms tapti stipresnėmis, atsparesnėmis, labiau sujungtomis ir klestinčiomis. Šiuo tikslu ES kaimo vietovėmis suinteresuoti subjektai turėtų prisijungti prie Kaimo pakto bendruomenės ES lygmeniu, taip pat imtis praktinių veiksmų savo veiklos srityje ir ieškoti geriausių būdų, kaip vadovaujantis **Kaimo pakto imtis veiksmų nacionaliniu, regionų ar vietos lygmenimis**. Tokia įvairiais lygmenimis vykdoma veikla remis viena kitą ir padės ilgalaikę viziją paversti konkrečia strategija su praktiniais rezultatais, kaip ragino suinteresuotieji subjektai Sigvensoje (Ispanija) surengtame **aukšto lygio kaimo politikos forume**.

3. Kaimo pakto sudedamosios dalys

Dar gerokai iki IKVV sukūrimo kai kuriose ES valstybėse narėse (pvz., Suomijoje) veikė valdymo struktūros, leidžiančios vykdyti koordinuotą ir visapusišką kaimo politiką įvairiose teminėse srityse, panašiai kaip siūloma Kaimo pakte; kitos šalys panašias iniciatyvas pradėjo įgyvendinti visai neseniai, paskatintos tokių neigiamų tendencijų kaip kaimo gyventojų skaičiaus mažėjimas, ekonomikos nuosmukis ir nepasitenkinimas arba siekdamos pasinaudoti Europos finansavimo teikiamomis galimybėmis (pvz., Ispanija ir Čekija). Remiantis jų patirtimi ir IKVV procesu ES lygmeniu, **valstybės narės gali įgyvendinti keletą elementų, kurie prisideda prie Kaimo pakto tikslų įgyvendinimo nacionaliniu arba regionų lygmeniu.** Šie elementai papildo 11 [EBPO kaimo politikos principų](#) ir apima:

- ▶ bendradarbiavimo su kaimo bendruomenėmis struktūras ir mechanizmus;
- ▶ paskirtąjį vyriausybės narį ir specialias tarnybas kaimo klausimams spręsti įvairiose politikos srityse;
- ▶ gebėjimų stiprinimą ir tinklaveikos paramą įvairiems subjektams ir suinteresuotiesiems subjektams;
- ▶ į ateitį orientuotą viziją, kuri įgyvendinama pasitelkiant holistinę strategiją / veiksmų planą;
- ▶ veiksmingą tinkamumo kaimo vietovėms užtikrinimą ir tinkamas duomenų sistemas;
- ▶ tinkamas valdymo sistemas koordinavimui palengvinti, ir
- ▶ mechanizmus, kuriais koordinuojamas lėšų paskirstymas ir užtikrinama sinergija.

Kartu šie elementai yra sėkmingo Kaimo pakto sudedamosios dalys. **Individualūs sprendimai gali būti pritaikomi** atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes, įskaitant konkrečias teises ir administracines sistemas, finansavimo šaltinius, organizacinę kultūrą ir suinteresuotųjų subjektų pajėgumus.

3.1. Bendradarbiavimo su kaimo bendruomenėmis struktūros ir mechanizmai

Pokyčiai kaimo vietovėse neįmanomi be aktyvaus kaimo bendruomenių dalyvavimo. Kaip žinoma, politika, parengta ir įgyvendinama laikantis dalyvavimo principo, turi kur kas daugiau šansų sulaukti sėkmės nei politika, parengta ir įgyvendinama vadovaujantis principu „iš viršaus į apačią“. Tai ypač aktualu kalbant apie kaimo vietoves. Toks dalyvavimas turi būti platesnio masto nei nenuolatines konsultacijas: jis turėtų būti **reguliarus, sistemingas ir juo turėtų būti užtikrinamas**

reprezentatyvus labiausiai suinteresuotų subjektų **dalyvavimas**. Taip pat svarbu įtraukti šiuos suinteresuotuosius subjektus į **visą politikos procesą** – nuo politikos konceptualizavimo ir rengimo iki teisės aktų rengimo, įgyvendinimo ir rezultatų vertinimo.

Šiuo tikslu reikalingi specialūs mechanizmai, pritaikyti prie kaimo bendruomenių atstovų gebėjimų ir prieinamumo, taip pat veikla, skatinanti atviras diskusijas (pvz., debatai ir praktiniai seminarai). Galimi įvairūs formatai: pavyzdžiui, tokios palyginti oficialios struktūros kaip darbo grupės ar koordinavimo komitetai, kuriuose dalyvauja skirtingi subjektai (pvz., Kaimo politikos taryba **Suomijoje**); arba renginiai, skirti padėti suformuluoti ir išreikšti kaimo bendruomenių poreikius, taip pat didinti plačiosios visuomenės informuotumą apie kaimo vietas ir plačiosios visuomenės palankų kaimo vietovių vertinimą. Svarbų vaidmenį gali atlikti esami tinklai, tiesiogiai susiję su kaimo bendruomenėmis. Tai galėtų vykti, pavyzdžiui, **per nacionalinius kaimo parlamentus**,

Latvijos kaimo parlamentas

Latvijos kaimo forumas (nacionalinė organizacija, vienijanti pagrindinius pilietinės visuomenės suinteresuotuosius subjektus kaimo plėtros srityje) kas dvejus metus organizuoja Latvijos kaimo bendruomenių parlamentą. 2023 m. į šį renginį susirinko apie 300 vietos ir regionų valdžios institucijų ir įmonių atstovų, politikos formuotojų (įskaitant Žemės ūkio, Aplinkos apsaugos ir regionų vystymosi ir Gerovės ministerijų atstovus), mokslininkų, kaimo plėtros specialistų ir entuziastų. Dalyviai pasikeitė patirtimi ir buvo parengta rezoliucija, kuri taps veiksmų gairėmis priimant visus per ateinančius dvejus metus su kaimo vietovėmis susijusius sprendimus. Daugiau informacijos pateikta [čia](#).

kurie suteikia galimybę kaimo bendruomenėms ir pilietinės visuomenės organizacijoms užmegzti dialogą su politikos formuotojais (žr. **Latvijos** pavyzdį). Tokie kaimo parlamentai organizuojami daugelyje ES valstybių narių (pvz., Estijoje, Kroatijoje, Latvijoje, Lietuvoje, Vengrijoje, Nyderlanduose, Rumunijoje, Slovakijoje, Suomijoje ir Švedijoje), taip pat kaimyninėse valstybėse (Albanijoje, Bosnijoje ir Hercegovinoje, Škotijoje Jungtinėje Karalystėje); šių kaimo parlamentų išvados pateikiamos kas dvejus metus vykstančiuose [Europos kaimo parlamento](#) susitikimuose.

Atėjo laikas ne tik priimti, bet ir įgyvendinti ilgalaikę Europos kaimo viziją. Tam mums reikia keisti savo mąstyseną, labiau vertinti kaimo vietas, taip pat taikyti pritaikytus metodus ir labiau pasitikėti vietos gyventojais. Turėtume nustoti „virti savose sultyse“ ir visapusiškai atsižvelgti į kaimo vietas.

© Lidija Pavić-Rogošić

Lidija Pavić-Rogošić, EESRK narė, Kroatijos pilietinės organizacijos „Tvarus visuomenės vystymasis“ (ODRAZ) direktorė

3.2. Paskirtasis vyriausybės narys ir specialios tarnybos kaimo klausimams spręsti įvairiose politikos srityse

Už kaimo plėtrą paprastai yra atsakinga viena iš vyriausybės ministerijų; dažnai ji taip pat sprendžia žemės ūkio, miškininkystės ir (arba) maisto ekonomikos klausimus. Tačiau už ekonominę ir regioninę plėtrą, švietimą, sveikatą ir transportą atsakingų institucijų sprendimai gali turėti tokį patį ar dar didesnį poveikį kaimo gyvenimui. Siekiant, kad visos šios tarnybos bendradarbiautų ir darytų teigiamą poveikį kaimo vietovėms, reikia stiprios lyderystės, o tam, kad kaimo gyventojai jaustųsi išgirsti, labai svarbu turėti **paskirtąjį vyriausybės narį, atsakingą už kaimo klausimus**. Specialios tarnybos, kuri spręstų kaimo reikalus, įsteigimas taip pat gali padėti didinti atitinkamų valdžios institucijų informuotumą apie kaimo vietovių svarbą ir palengvinti koordinuotus veiksmus. Įkvepiančių sprendimų galime rasti **Airijos** ir **Suomijos** pavyzdžiuose.

Suomijos Kaimo politikos taryba

Suomija jau seniai pripažino, kad į kaimo politiką turi būti įtrauktos visos institucijos, kurių sprendimai turi įtakos kasdieniam gyvenimui ir verslumui kaimo vietovėse. Atsižvelgdama į tai, Suomija sukūrė struktūrą, skirtą suburti tokias institucijas ir užtikrinti jų bendradarbiavimą – Suomijos Kaimo politikos tarybą. Ši taryba yra pavaldi Suomijos vyriausybei, o jos pirmininko ir pirmininko pavaduotojo pareigas paprastai eina žemės ūkio ministras bei ekonomikos ir užimtumo ministras. Vyriausybė skiria 34 tarybos narius, kurie atstovauja ministerijoms, agentūroms, privačiam sektoriui ir pilietinės visuomenės organizacijoms. Jiems padeda generalinio sekretoriaus valdomas sekretoriatas, kurį sudaro trys generalinio sekretoriaus pavaduotojai, atstovaujantys viešajam sektoriui, pilietinei visuomenei ir mokslinių tyrimų įstaigoms. Didžioji dalis Tarybos darbo atliekama teminiuose tinkluose.

Daugiau informacijos pateikta [čia](#).

„Mūsų kaimo ateitis“ Airijoje

Išsami Airijos kaimo vietovių politika grindžiama nacionaline ilgalaikę plėtros strategija „Projektas „Airija 2040““ ir klestinčio Airijos kaimo vizija, kuri yra neatsiejama nuo nacionalinės ekonominės, socialinės, kultūrinės ir aplinkos gerovės ir plėtros.

Šiam tikslui pasiekti parengtas išsamus politikos priemonių rinkinys, už kurio įgyvendinimą atsakingas konkretus vyriausybės departamentas. Procesą koordinuoja Kaimo ir bendruomenių plėtros departamentas, kuriam vadovauja jo ministras, o pažangą stebi Ministrų kabineto Ekonomikos gaivinimo ir investicijų komitetas, kuriam pirmininkauja ministras pirmininkas.

Daugiau informacijos pateikta [čia](#).

Tokia speciali tarnyba taip pat gali būti pirmasis taškas, į kurį suinteresuotieji subjektai gali kreiptis, norėdami pasidalyti idėjomis ar išreikšti susirūpinimą kaimo klausimais. Geriausia, jei tarnyboje dirbtų asmenys, kurie supranta įvairius kaimo suinteresuotuosius subjektus bei skirtingus administracinius padalinius ir gerai su jais komunicuoja, taip pat turi patirties, susijusios su kitais ekonomikos sektoriais ar pilietine visuomene.

© Radim Sršeň

„Žvelgdami į nepasitenkinimo geografiją, turime nustoti kalbėti ir pradėti veikti! Kaimo paktas ir tokios iniciatyvos, kaip tinkamumo kaimo vietovėms užtikrinimas, turi būti įgyvendinamos ne tik ES, bet ir valstybių narių, regionų ir vietos lygmenimis. Reikia laikytis holistinio požiūrio ir mažinti biurokratiją.“

Radim Sršeň, Čekijos regionų reikalų ministro pavaduotojas

3.3. Gebėjimų stiprinimas ir tinklaveikos parama įvairiems suinteresuotiesiems subjektams

Kaimo suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas yra labai svarbus siekiant pokyčių kaimo vietovėse. Tačiau norint dalyvauti Kaimo pakte, daugeliui suinteresuotųjų subjektų gali prireikti tarpininkaujančių organizacijų pagalbos. Šios organizacijos gali pateikti paaiškinimų, padrąsinti ir suteikti galimybę diskutuoti, taip pat sudaryti sąlygas asmenims keistis patirtimi ir formuoti nuomonę bei poziciją. Tokia pagalba gali būti ypač svarbi mažų atokių kaimų gyventojams, smulkiesiems ūkininkams, smulkiesiems verslininkams, moterims ir jaunimo atstovams. Pradedant pasitikėjimo stiprinimu ir pagrindinių sąvokų aiškinimu paprasta kalba, įgūdžių ugdymu ir tiksliniu mokymu, gali prireikti **ilgalaičių sistemingų pastangų** įtraukti šiuos „neįprastus įtariamuosius“. Biudžeto numatymas kelionės į posėdžius išlaidoms padengti galėtų būti labai svarbus žingsnis, ypač didesnėse valstybėse narėse (pvz., **Švedijoje**, žr. pavyzdį). Be paramos tinklaveikai ir dalyvavimui, taip pat svarbu užtikrinti, kad kaimo subjektai galėtų gauti finansavimą ir įgyvendinti projektus, kuriais vietos lygmeniu prisidedama prie IKVV. Vieno langelio principu veikiančios centrai gali sustiprinti ir atgaivinti kaimo bendruomenes, pasitelkdami aktyvų taikymą, konsultacijas, tinklaveiką ir teikdami pagalbą siekiant atitikti finansavimo reikalavimus. Šią paramą jau teikia daugelis LEADER vietos veiklos grupių, tačiau ją taip pat gali teikti specializuotos tarnybos (kaip rodo **JAV** pavyzdys).

Kaimo suinteresuotųjų subjektų įtraukimas ir gebėjimų stiprinimas Švedijoje

Švedijoje suinteresuotuosius subjektus į kaimo reikalus padeda įtraukti nacionalinis kaimo plėtros tinklas. Nacionaliniai ir regionų kaimo suinteresuotieji subjektai (nepriklausomai nuo to, ar jie įgyvendina bendrą žemės ūkio politiką, ar ne) raginami teikti paraiškas dėl oficialios narystės ir įsipareigoti aktyviai dalyvauti teminėse darbo grupėse, be to, jie gali veikti kaip tarpininkai, padedantys politinį dialogą perkelti į vietos lygmenį. Siekdamas sudaryti palankesnes sąlygas pilietinės visuomenės subjektams dalyvauti tinkle, nacionalinis kaimo plėtros tinklas finansuoja kelionės išlaidas ir net nario mokesčių (savanoriams).

Daugiau informacijos pateikta [čia](#).

Pagalba kaimo bendruomenėms gauti informaciją ir finansavimą

Jungtinėse Valstijose federalinės agentūros ir komisijos, atsakingos už kaimo klausimus, bendradarbiauja, kad užtikrintų, jog kaimo bendruomenės turėtų lygias galimybes gauti federalinį finansavimą. Jos taip pat teikia ekspertinę pagalbą šioms bendruomenėms, kad jos galėtų aiškiau apibrėžti vietos prioritetus ir teikti paraiškas dėl finansavimo darbo vietų kūrimui, infrastruktūrai ir bendruomenės tobulinimui. Daugiau informacijos pateikta [čia](#).

Europos Komisija, siekdama padidinti kaimo vietovių paramos gavėjų informuotumą apie atitinkamus Europos fondus, iki 2023 m. pabaigos išleis priemonių rinkinį apie ES finansavimo galimybes kaimo vietovėms. Jame vienoje vietoje bus sutelkta informacija, prieinama vietos valdžios institucijoms, suinteresuotiesiems subjektams, projektų vadovams ir vadovaujančiosioms institucijoms, ir tai padės jiems kuo geriau pasinaudoti naujomis 2021–2027 m. ES biudžeto teikiamomis galimybėmis.

3.4. Į ateitį orientuotą viziją, kuri įgyvendinama pasitelkiant holistinę strategiją / veiksmų planą

Norėdami spręsti kaimo vietovėms kylančius iššūkius, sprendimus priimančias asmenys turi turėti aiškią viziją, kuri padėtų nustatyti ilgalaikę kryptį. Kaimo bendruomenės ir asmenys, norintys investuoti, įsikurti ar dirbti kaimo vietovėse, ypač jaunimas, turi būti tikri, kad politinė parama bus užtikrinta daugelį metų. Šiuo tikslu reikalingas platus politinių grupių ir pilietinės visuomenės (įskaitant kaimo ir miesto organizacijas), ūkininkų, MVĮ, jaunimo ir įvairių ekonominių ir socialinių subjektų sutarimas; taip pat gali prireikti veiksmingų konfliktų valdymo nuostatų. Bendras sutarimas ir pagrindinių valdžios tarnybų dalyvavimas leidžia užtikrinti **ilgalaikį tęstinumą** ir sukaupti pakankamai išteklių – žmogiškųjų, institucinių ir finansinių, – kad vizija taptų realybe.

Kad vizija taptų realybe, taip pat labai svarbi holistinė daugiasektorinė strategija. Kadangi kaimo politika turi spręsti daug ir sudėtingų problemų, atskiros intervencinės priemonės nėra veiksmingos; bandymas spręsti vieną problemą ar remti vieną tikslinę grupę gali duoti netgi priešingą rezultatą. Holistinis ir integruotas požiūris padeda atsižvelgti į socialinius, ekonominius ir aplinkos aspektus, kurie daugeliu atvejų yra tarpusavyje susiję (žr. **Prancūzijos** pavyzdį). Nacionalinis arba regionų kaimo paktas gali būti pirmas žingsnis siekiant sujungti įvairias politikos kryptis ir sudaryti palankesnes sąlygas į kaimo vietoves **pažvelgti plačiau ir kompleksiščiau**. Tai reikėtų paversti **praktiniais veiksmais**, kurie sudarytų nuoseklų veiksmų planą, kuriame būtų aiškiai nurodyta, kas už ką atsakingas ir kaip galima stebėti ir vertinti pažangą.

Programa „France Ruralités“

Prancūzijos vyriausybė, remdamasi pirmosios nacionalinės kaimo darbotvarkės įgyvendinimu, 2023 m. pradėjo įgyvendinti visapusišką programą, skirtą stiprinti kaimo vietoves. Ją sudaro keturi ramsčiai: techninė parama savivaldybėms skirtiems investiciniams projektams, didesnis biologinės įvairovės finansavimas kaimo aplinkos ištekliams įvertinti, praktiniai sprendimai kasdiniame gyvenime (judumas, švietimas, sveikata, kultūra, būstas ir kt.) ir nauja kaimo galvavimo zonų, kurioms taikomos mokesčių lengvatos, projektavimo sistema. Svarbus programos elementas yra „trečiųjų vietų“ propagavimas, siekiant skatinti kolektyvines inovacijas.

Programą kartu pradėjo ministrė pirmininkė, ekologinio perėjimo ir teritorinės sanglaudos ministras ir už vietos valdžios institucijas bei kaimo reikalus atsakingas ministro pavaduotojas. Rezultatai bus stebimi pagal tokius rodiklius, kaip neapgyvendintų kaimo gyvenamųjų namų procentinė dalis, naujų kaimo įmonių skaičius ir piliečių, manančių, kad kaimo vietovėse yra gera gyventi, procentinė dalis.

Daugiau informacijos pateikta [čia](#) (prancūzų kalba).

3.5. Veiksmingas tinkamumo kaimo vietovėms užtikrinimas ir tinkamos duomenų sistemos

Kadangi kaimo vietovėms poveikį daro daugybė teisėkūros ir administracinių sprendimų, reikia mechanizmo, kuris padėtų maksimaliai padidinti teigiamą poveikį ir sumažinti neigiamą poveikį. Tinkamumo kaimo vietovėms užtikrinimas – tai mechanizmas, kuriuo nustatomas ir įvertinamas naujų reglamentų, planų ar programų poveikis kaimo vietovėms. Kad šis mechanizmas būtų vykdomas sėkmingai, jis turi būti integruotas į visą **valdymo sistemą** ir pritaikytas prie konkrečios šalies / regiono administracinės struktūros. Remiantis [2020 m. tinkamumo kaimo vietovėms užtikrinimo ataskaita](#), Jungtinėje Karalystėje kiekvienas vyriausybės departamentas yra paskyręs tinkamumo kaimo vietovėms užtikrinimo vadovą, kurio užduotis – skatinti tinkamumo kaimo vietovėms užtikrinimą savo politikos srityje. Vyriausybė taip pat parengė [praktines gaires, kaip apsvarstyti politikos rezultatus kaimo vietovėse](#). [Suomijoje](#) tinkamumo kaimo vietovėms užtikrinimas įtrauktas į Teisingumo ministerijos gaires dėl vyriausybės teisės aktų pasiūlymų poveikio vertinimo, o kartu su šiuo mechanizmu taikomi paprasti vertinimo metodai, be to, rengiami teisės aktų leidėjų mokymai ir **didinamas jų informuotumas**. [Europos kaimo plėtros tinklo teminė grupė dėl tinkamumo kaimo vietovėms užtikrinimo](#) parengė analitinę sistemą ir rekomendacijas dėl tinkamumo kaimo vietovėms užtikrinimo nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis.

Norint įvertinti sprendimų poveikį kaimo vietovėms ir išmatuoti politikos ir strategijų įgyvendinimo pažangą, labai svarbu turėti prieigą prie **aukštos kokybės duomenų**. Ispanijos Katalonijos regionas kas dvejus metus leidžia išsamią knygą, kurioje pateikiami išsamūs statistiniai duomenys apie kaimo vietoves. Šiuos duomenis naudoja regioninis kaimo [vizijos](#) iniciatyvinis komitetas, kad galėtų kontroliuoti naujus teisės aktų pasiūlymus ir įvertinti jų poveikį kaimo vietovėms. Vengrijoje Nacionalinė regionų plėtros ir teritorijų planavimo informacinė sistema ([www.teir.hu](#)) iš įvairių šaltinių gautus kaimo vietovių duomenis integruoja į specialų LEADER modulį, kuris duomenis teikia vietos veiklos grupėms ir savivaldybėms. Įrodymais pagrįstų sprendimų kaimo klausimais priėmimą taip pat gali paremti 2022 m. gruodžio mėn. pradėjusi veikti Europos Komisijos įsteigta [Kaimo observatorija](#), kurios tikslas – centralizuoti, analizuoti ir skleisti su ES kaimo vietovėmis susijusius duomenis.

3.6. Tinkamos valdymo sistemos koordinavimui palengvinti

Atsižvelgiant į tai, kad į kaimo plėtrą svarbu įtraukti daug įvairių politikos subjektų, labai svarbu sukurti sistemą, kuri palengvintų koordinavimą tiek **horizontaliuoju** (pvz., tarp skirtingų sektorių ministerijų), tiek **vertikaliuoju** (tarp skirtingų valdymo lygmenų: nacionalinio, regionų, subregionų ir vietos) požiūriu. Toks koordinavimas turėtų padėti išvengti pastangų dubliavimo ar prieštaringų veiksmų ir sukurti sinergiją. Į daugiapakopio valdymo modelį turėtų būti įtrauktos pilietinės visuomenės organizacijos, įmonės ir socialiniai partneriai. Turėtų būti sukurti mechanizmai ir paskatos, užtikrinantys, kad įvairios tarnybos ir administraciniai lygmenys reguliariai bendrautų ir kad bendradarbiavimas neapsiribotų vien keitimusi informacija, bet sudarytų palankesnes sąlygas atvirai diskusijai ir bendros veiklos planavimui.

Gali būti verta rengti reguliarius darbuotojų, atsakingų už įvairias politikos priemones, susitikimus, geriausia neformalioje aplinkoje, siekiant didinti **pasitikėjimą ir bendrą supratimą** apie iššūkius ir tikslus. Taip pat labai svarbu aiškiai nustatyti atsakomybės už konkrečias užduotis ribas ir tvirtą už koordinavimą atsakingos institucijos teisėtumą, kaip rodo **Ispanijos** pavyzdys. Kai kuriose valstybėse narėse veikia **maisto politikos tarybos**, kurios gali būti įkvepiantis daugiašalės suinteresuotųjų subjektų platformos modelis.

Kova su kaimo gyventojų skaičiaus mažėjimu Kastilijos-La Mančos regione

2021 m. Ispanijos Kastilijos-La Mančos regionas priėmė specialų įstatymą dėl ekonominių, socialinių ir mokesčių priemonių, skirtų kovai su gyventojų skaičiaus mažėjimu ir kaimo vietovių plėtrai. Stipri regiono vicepirmininko lyderystė ir specialaus komisaro, atsakingo už demografinį iššūkį, parama buvo pagrindiniai veiksniai, padėję sutelkti ir įtraukti visus regiono valdžios departamentus (pavyzdžiui, žemės ūkio, švietimo, sveikatos ir transporto) į įstatymo rengimą ir regioninės strategijos įgyvendinimą, kad tai taptų realybe.

Ši strategija apima daugybę veiksmų ir jai įgyvendinti sutelkta 3 322 mln. eurų iš regioninių, nacionalinių ir ES fondų, įskaitant priemonę „NextGenerationEU“. Strategijai koordinuoti įsteigta Regioninė kaimo aplinkos plėtros ir kovos su gyventojų skaičiaus mažėjimu taryba, kurioje dalyvauja visų regioninės valdžios departamentų, provincijų tarybų ir vietos institucijų atstovai, taip pat pagrindiniai socialiniai ir ekonominiai subjektai (pvz., profesinės sąjungos, verslas, universitetai ir pilietinės visuomenės).

Daugiau informacijos pateikta [čia](#).

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2024

© Europos Sąjunga, 2024. CC-BY 4.0

Viršelis: © Monkey Business Images, Canva.com

Šią programą įgyvendina:

PRINT ISBN 978-92-68-12993-7

doi:10.2762/06803

KF-09-24-088-LT-C

PDF ISBN 978-92-68-12998-2

doi:10.2762/314250

KF-09-24-088-LT-N

© Albert Puigvert

Sprendžiant kaimo iššūkius reikia kurti tarpsektorinę politiką, kuri apimtų visus valdžios lygmenis. Katalonijoje Kaimo paktas buvo dalyvaujamojo proceso rezultatas, o jo valdyme dalyvauja pilietinė visuomenė, vyriausybė ir parlamentas.

Albert Puigvert, Kaimo iniciatyvų asociacija Katalonijoje (Ispanija)

3.7. Mechanizmai, kuriais koordinuojamas lėšų paskirstymas ir užtikrinama sinergija

Norint veiksmingai remti kaimo vietoves, reikia ne tik gerai koordinuoti įvairių įstaigų veiklą, bet ir **susieti skirtingus finansavimo šaltinius** – Europos, nacionalinius, regionų ir vietos – ir užtikrinti, kad įvairių priemonių pakaktų kaimo vietovių poreikiams tenkinti ir kad priemonės būtų pritaikytos prie tikslinių paramos gavėjų realios padėties (mažos apimties projektai, riboti administraciniai gebėjimai ir kt.). Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai (EŽŪFKP) ir sanglaudos politika (ERPF, ESF) yra pagrindiniai ES kaimo pokyčių finansavimo šaltiniai, tačiau tam tikrą vaidmenį gali atlikti ir keli kiti fondai (atsparumo ir gaivinimo fondai) bei programos (pvz., „Erasmus“, LIFE). Šie finansavimo šaltiniai taip pat gali būti **derinami** taikant kelių fondų metodą, kad būtų sukurta dar daugiau galimybių imtis veiksmų vietoje, kaip tai daroma **Čekijoje**. Nacionalinės ir regionų valdymo institucijos gali palengvinti kaimo suinteresuotųjų subjektų galimybes gauti finansavimą sukurdamas specialius finansavimo šaltinius, **skirtus kaimo vietovėms**, ir parengdamas paprastas, vartotojui patogias paraiškų teikimo, tinkamumo finansuoti ir atskaitų teikimo įvairiuose fonduose taisykles. Tai, pavyzdžiui, 2014–2020 m. laikotarpiu padarė **Švedija**: visas kaimo vietovių bendruomenės inicijuotos vietos plėtros finansavimas iš keturių ES fondų (EŽŪFKP, ERPF, ESF ir EJRŽF) buvo administruojamas vienos institucijos ir įgyvendinamas pagal suderintas taisykles.

Kitas sprendimas – vieno langelio principu veikiantis centras, įsteigtas vietos, regionų ar nacionaliniu lygmeniu, skirtas padėti kaimo savivaldybėms, įmonėms ir nevyriausybiniams organizacijoms gauti viešąjį finansavimą. Kai kuriose valstybėse narėse (pavyzdžiui, **Austrijos Tirolio regione**) šį vaidmenį atlieka LEADER vietos veiklos grupės.

Kaimo plėtros koncepcija Čekijoje

2014–2020 m. Čekija derino skirtingų ES fondų lėšas, skirtas kaimo vietovėms: jos 178 kaimo vietovių vietos veiklos grupės veikė beveik visose šalies kaimo vietovėse ir naudojo Europos regioninės plėtros fondo (ERPF), Europos socialinio fondo (ESF) ir EŽŪFKP lėšomis, o daugiausia lėšų gavo iš ERPF. Remdamasi šia patirtimi, Čekija, prižiūrint Regioninės plėtros ministerijai, parengė savo 2020 m. kaimo plėtros koncepciją, kurioje derinami įvairūs finansavimo šaltiniai taikant teritorines priemones ir SMART strategijas.

Čekijai pirmininkaujant ES Tarybai buvo inicijuotas **Čekijos kaimo paktas**. Šis paktas vienija piliečius, vietos valdžios institucijas ir kitus partnerius, kad šalyje būtų skatinama kaimo plėtra.

Daugiau informacijos pateikta [čia](#) ir [čia](#).

